

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ελληνισμός της Διασποράς

ΓΚ. ΕΛ ΤΑΧΙΡ
Δ. ΚΟΚΚΙΝΙΔΟΥ
Α. ΚΟΝΤΗΣ
ΣΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΕΥ. ΜΑΝΤΖΑΡΗΣ
Σ. ΡΟΥΣΣΟΣ
Μ. ΤΟΜΑΡΑ-ΣΙΔΕΡΗ
Β. ΤΣΑΠΑΛΙΑΡΗΣ
Ρ. ΤΣΟΚΑΛΙΔΟΥ
Ρ. ΦΑΚΙΟΛΑΣ

ΤΟΜΟΣ Γ

Ο Ελληνισμός της Διασποράς
στις Υπερπόντιες Χώρες,
Αφρική και Μέση Ανατολή

Copyright © 2002
Για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Γεδός Παπαφλέσσα & Υψηλάντη, 26222 Πάτρα
Τηλ.: (0610) 314094, 314206, Φαξ: (0610) 317244

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
του τόμου
Ο Ελληνισμός της Διασποράς
στις Υπερπόντιες Χώρες, Αφρική και Μέση Ανατολή

Ακαδημαϊκοί Υπεύθυνοι
Αντώνης Κόντης, Ροσέτος Φακιολάς

Επιμέλεια Έκδοσης του Τόμου
Αλεξάνδρα Μελίστα

Επιμέλεια στη Μέθοδο της Εκπαίδευσης από Απόσταση
Αλεξάνδρα Μελίστα

Συγγραφή	Κριτική Ανάγνωση
Ροσέτος Φακιολάς	Σωτήρης Μουσούρης
Στέφανος Κωνσταντινίδης	Ροσέτος Φακιολάς
Βασίλης Τσαπαλιάρης	Αντώνης Κόντης
Δήμητρα Κοκκινίδου	Ροσέτος Φακιολάς
Ματούλα Τομαρά-Σιδέρη	Σωτήρης Ρούσσος
Γκαμάλ Ελ Ταχίρ	Ματούλα Τομαρά-Σιδέρη
Ευάγγελος Μάντζαρης	Γκαμάλ Ελ Ταχίρ
Σωτήρης Ρούσσος	Αντώνης Κόντης, Ροσέτος Φακιολάς
Ρούλα Τσοκαλίδου	Αντώνης Κόντης, Ροσέτος Φακιολάς
Αντώνης Κόντης	

Γλωσσική Επιμέλεια
Δημοσθένης Κούλουθρος

Καλλιτεχνική Επιμέλεια/Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση
Άρτεμις Γλάρου

Συντονισμός Ανάπτυξης Διδακτικού Υλικού του Προγράμματος Σπουδών
Βάσω Βασιλού-Παπαγεωργίου

Συντονισμός ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού
και γενική επιμέλεια των εκδόσεων

ΟΜΑΔΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΕΑΠ/1997-2002

ISBN: 960-538-479-5

*Σύμφωνα με τον Ν. 2121/1993
απαγορεύεται η συνολική ή αποσπασματική
αναδημοσίευση του βιβλίου αυτού ή η αναπαραγωγή του
με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	19
-----------------	-----------

A. Κόντης, P. Φακιολάς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

P. Φακιολάς

Οι Έλληνες των ΗΠΑ	21
---------------------------	-----------

Σκοπός.....	21
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	21
Έννοιες-Κλειδιά	21
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	21

Ενότητα 1.1

Η μεταναστευτική πολιτική των ΗΠΑ και της Ελλάδας	27
1.1.1 Προϋποθέσεις και ποσοτώσεις εισόδου στις ΗΠΑ	27
1.1.2 Η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας	29

Ενότητα 1.2

Παράγοντες που επέδρασαν στη μετανάστευση Ελλήνων στις ΗΠΑ.....	31
1.2.1 Απωθητικοί παράγοντες	31
1.2.2 Προσελκυστικοί παράγοντες.....	32
1.2.3 Παράγοντες δικτύωσης.....	35

Ενότητα 1.3

Το ιστορικό της αποδημίας των Ελλήνων στις ΗΠΑ	38
1.3.1 Η περίοδος πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.....	38
1.3.2 Η αποδημία της μεταπολεμικής περιόδου.....	41

	Ενότητα 1.4
Δημογραφική σύνθεση, χωροταξική κατανομή και επαγγελματική εξέλιξη των ομογενών.....	42
1.4.1 Προνομιούχοι και μη προνομιούχοι μετανάστες.....	42
1.4.2 Δημογραφική σύνθεση.....	43
1.4.3 Χωροταξική κατανομή των ομογενών.....	44
1.4.4 Επαγγελματική εξέλιξη.....	45
	Ενότητα 1.5
Κέντρα συνεύρεσης Ελλήνων, Τύπος και σχολεία.....	48
1.5.1 Τα καφενεία.....	48
1.5.2 Έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.....	48
1.5.3 Σχολεία.....	50
	Ενότητα 1.6
Οργανώσεις.....	52
1.6.1 Οι ελληνικές κοινότητες.....	52
1.6.2 Εθνικοτοπικές και επαγγελματικές οργανώσεις.....	52
1.6.3 GWRA, The Greek Battalion και HALO.....	53
1.6.4 ΑΗΕΡΑ και GAPA.....	54
1.6.5 HANAC, Βρυώνειο Κέντρο και άλλες οργανώσεις.....	56
	Ενότητα 1.7
Η ελληνορθόδοξη Εκκλησία.....	58
1.7.1 Ανέγερση ναών και δημιουργία ενοριών.....	58
1.7.2 Ίδρυση της Θεολογικής Σχολής και του Ελληνικού Κολεγίου στη Βοστώνη.....	59
	Ενότητα 1.8
Προβλήματα της ομογένειας.....	60
1.8.1 Ο διχασμός στην ομογένεια.....	60
1.8.2 Η αφομοίωση από την αμερικανική κοινωνία.....	67
	Ενότητα 1.9
Παλιννόστηση και μεταναστευτική επικοινωνία Ελλάδας-ΗΠΑ.....	71
1.9.1 Αρχικός προγραμματισμός και λόγοι επιστροφής.....	71
1.9.2 «Διαρροή εγκεφάλων» και μεταναστευτική επικοινωνία.....	72

	Ενότητα 1.10
Ελληνικό λόμπι και αιτήματα ομογενών.....	74
1.10.1 Το ενδιαφέρον των ομογενών για τα εθνικά θέματα	74
1.10.2 Αιτήματα των ομογενών προς το Εθνικό Κέντρο	74

	Ενότητα 1.11
CE ελληνισμός στις ΗΠΑ σε σχέση με τους Έλληνες άλλων χωρών.....	76
Σύνοψη.....	80
Σημειώσεις	81
Παράρτημα	83
Βιβλιογραφία	85
CEδηγός για Περαιτέρω Μελέτη.....	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Στ. Κωνσταντινίδης

CEι Έλληνες του Καναδά.....	89
Σκοπός	89
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	89
Έννοιες-Κλειδιά	89
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	89

	Ενότητα 2.1
Σύντομη ιστορική αναδρομή.....	93
2.1.1 CEι πρώτοι Έλληνες στον Καναδά.....	93
2.1.2 Από τις αρχές του 20ού αιώνα ως τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.....	93
2.1.3 Από τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ως σήμερα.....	94

	Ενότητα 2.2
Δομές οργάνωσης των Ελληνοκαναδών.....	96
2.2.1 Από τις αρχές του 20ού αιώνα ως τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.....	96
2.2.2 Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο	97
2.2.3 Παράγοντες αντιπαράθεσης και σύγκρουσης στις ελληνοκαναδικές παροικίες.....	100

	Ενότητα 2.3
Κοινωνικο-οικονομική διαστρωμάτωση και κινητικότητα	103
2.3.1 Οι πρώτοι Έλληνες μετανάστες.....	103
2.3.2 Οι μεταπολεμικοί μετανάστες	103
2.3.3 Το πέρασμα στη δεύτερη γενιά	104
	Ενότητα 2.4
Εκπαίδευση – πολιτιστική ζωή	105
2.4.1 Το επίπεδο εκπαίδευσης των μεταναστών	105
2.4.2 Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στον Καναδά	105
2.4.3 Πολιτιστική ζωή	107
2.4.4 Τα μέσα ενημέρωσης.....	107
2.4.5 Προοπτικές επιβίωσης της ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	108
	Ενότητα 2.5
Το ελληνοκαναδικό λόμπι και η παρουσία των Ελληνοκαναδών στην πολιτική ζωή του Καναδά.....	110
	Ενότητα 2.6
Ενσωμάτωση-αφομοίωση	113
2.6.1 Παράγοντες που συμβάλλουν στην αφομοίωση	113
2.6.2 Συνέπειες και μέτρα για την αντιμετώπιση της αφομοίωσης	115
	Ενότητα 2.7
Το μέλλον	116
Σύνοψη.....	118
Σημειώσεις	120
Παράρτημα	121
Βιβλιογραφία.....	122
Οδηγός για Περαιτέρω Μελέτη.....	123
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3
	<i>Β. Τσαπαλιάρης</i>
Η Ελληνική Διασπορά στη Λατινική Αμερική	125
Σκοπός.....	125

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	125
Έννοιες-Κλειδιά	125
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	125

Ενότητα 3.1

Πληθυσμικά και ιστορικά στοιχεία	128
---	------------

Ενότητα 3.2

Τα κυριότερα μεταναστευτικά ρεύματα κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα	130
--	------------

3.2.1 Τα ελληνικά μεταναστευτικά ρεύματα στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα	131
3.2.2 Η μεταπολεμική μετανάστευση και τα ρεύματα παλιννόστησης	132

Ενότητα 3.3

Κοινωνική κινητικότητα και ενσωμάτωση.....	134
---	------------

Ενότητα 3.4

Ελληνικές οργανώσεις και Εκκλησία	137
--	------------

3.4.1 Μορφές και βαθμίδες οργάνωσης	137
3.4.2 Οι ελληνικές οργανώσεις και η ορθόδοξη Εκκλησία στη Λατινική Αμερική ..	138

Ενότητα 3.5

Ελληνόγλωσση εκπαίδευση, πολιτιστική κίνηση και ΜΜΕ.....	142
---	------------

Ενότητα 3.6

Τα κυριότερα προβλήματα.....	145
-------------------------------------	------------

Σύνοψη	147
Παράρτημα	149
Βιβλιογραφία.....	151
Οδηγός για Περαιτέρω Μελέτη.....	152

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Δ. Κοκκινίδου

Οι Έλληνες της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας	153
---	------------

Σκοπός	153
--------------	-----

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	153
Έννοιες-Κλειδιά	153
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	154
Ενότητα 4.1	
Αυστραλία	157
4.1.1 Γηγενείς κάτοικοι και αποικιοκρατία	157
4.1.2 Μεταναστευτική πολιτική και δημογραφική εξέλιξη.....	158
Ενότητα 4.2	
Η ελληνική μετανάστευση τον 19ο αιώνα.....	162
4.2.1 Κατάδικοι	162
4.2.2 Ναυτικοί και χρυσοθήρες	163
4.2.3 Σύζυγοι Βρετανών αξιωματούχων	164
4.2.4 Προς μόνιμη εγκατάσταση.....	165
Ενότητα 4.3	
Η ελληνική μετανάστευση τον 20ό αιώνα.....	168
4.3.1 Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος	168
4.3.2 Μεσοπόλεμος.....	169
4.3.3 Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος.....	171
4.3.4 Μεταπολεμική περίοδος	172
Ενότητα 4.4	
Μετά τη μετανάστευση.....	176
4.4.1 Δημογραφικά στοιχεία.....	176
4.4.2 Παροικιακή οργάνωση	178
4.4.3 Ελληνόγλωσση εκπαίδευση.....	179
Ενότητα 4.5	
Νέα Ζηλανδία	183
4.5.1 Η χώρα.....	183
4.5.2 Η ελληνική παρουσία	183
Σύνοψη	185
Χρονολόγιο	187
Παράρτημα	189

Βιβλιογραφία	193
Ωδηγός για Περαιτέρω Μελέτη	194

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Μ. Τομαρά-Σιδέρη

Οι Έλληνες της Αιγύπτου 195

Σκοπός	195
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	195
Έννοιες-Κλειδιά	195
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	195

Ενότητα 5.1

Η εγκατάσταση των Ελλήνων στην Αίγυπτο.....	198
--	------------

Ενότητα 5.2

Η ανάπτυξη της οικονομίας	205
5.2.1 Γεωργία	205
5.2.2 Τράπεζες-εμπόριο-ξενοδοχεία.....	206
5.2.3 Βιομηχανία	207

Ενότητα 5.3

Κοινωνία και πολιτισμός	210
--------------------------------------	------------

Ενότητα 5.4

Ο αιγυπτιώτης ελληνισμός σήμερα.....	213
Σύνοψη.....	216
Παράρτημα	217
Βιβλιογραφία.....	218
Ωδηγός για Περαιτέρω Μελέτη.....	220

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Γκ. Ελ Ταχίρ

Οι Έλληνες της ανατολικής Αφρικής 221

Σκοπός	221
--------------	-----

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	221
Έννοιες-Κλειδιά	221
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	221

Ενότητα 6.1

Ιστορικό περίγραμμα της ελληνικής παρουσίας στην ανατολική Αφρική.....	224
6.1.1 Ο Έλληνας μετανάστης και η ευρωπαϊκή αποικιοκρατική οικονομία	227

Ενότητα 6.2

Ελληνική παροικία κατά χώρα.....	228
6.2.1 Σουδάν	228
6.2.2 Αιθιοπία.....	232
6.2.3 Ερυθραία	234
6.2.4 Τζιμπουτί	235
6.2.5 Ουγκάντα	236
6.2.6 Κένυα.....	237
6.2.7 Τανζανία.....	238

Ενότητα 6.3

Το μέλλον του ελληνισμού.....	241
Σύνοψη	242
Παράρτημα	243
Βιβλιογραφία.....	244
Οδηγός για Περαιτέρω Μελέτη.....	245

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Εν. Μάντζαρης

Οι Έλληνες της Νότιας Αφρικής και των υπόλοιπων αφρικανικών χωρών 247

Σκοπός.....	247
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	247
Έννοιες-Κλειδιά	247
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	247

Ενότητα 7.1

Οι Έλληνες της Νότιας Αφρικής	250
--	------------

7.1.1 Ιστορική και δημογραφική εξέλιξη.....	250
7.1.2 Οργανωτικές δομές και θεσμοί.....	252
7.1.3 Καταμερισμός εργασίας και επιχειρηματικές δραστηριότητες.....	254
7.1.4 ΟΙ σχέσεις με τον κοινωνικό περίγυρο.....	255
7.1.5 Οι σχέσεις με το Εθνικό Κέντρο και τον παγκόσμιο ελληνισμό	256

Ενότητα 7.2

ΟΙ Έλληνες της Ζιμπάμπουε (πρώην Ροδεσία).....	258
7.2.1 Ιστορική και δημογραφική εξέλιξη.....	258
7.2.2 Οργανωτικές δομές και θεσμοί.....	259
7.2.3 Καταμερισμός εργασίας και επιχειρηματικές δραστηριότητες.....	260
7.2.4 ΟΙ σχέσεις με τον κοινωνικό περίγυρο.....	261
7.2.5 Οι σχέσεις με το Εθνικό Κέντρο και τον παγκόσμιο ελληνισμό	262
7.2.6 Το μέλλον.....	263

Ενότητα 7.3

ΟΙ Έλληνες του Μαλάουι.....	264
------------------------------------	------------

Ενότητα 7.4

ΟΙ Έλληνες της Μοζαμβίκης	265
--	------------

Ενότητα 7.5

ΟΙ Έλληνες της Αγκόλα	266
------------------------------------	------------

Ενότητα 7.6

ΟΙ Έλληνες της Μποτσουάνα	267
--	------------

Ενότητα 7.7

ΟΙ Έλληνες της Μαδαγασκάρης.....	268
---	------------

Ενότητα 7.8

ΟΙ Έλληνες της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κογκό.....	269
---	------------

Ενότητα 7.9

ΟΙ Έλληνες της Δημοκρατίας του Κογκό-Μπραζαβίλ.....	270
--	------------

Ενότητα 7.10

ΟΙ Έλληνες του Καμερούν.....	271
-------------------------------------	------------

	Ενότητα 7.11
Οι Έλληνες του Μπουρούντι.....	272
	Ενότητα 7.12
Οι Έλληνες της Νιγηρίας	273
	Ενότητα 7.13
Οι Έλληνες της Ζάμπια	274
	Ενότητα 7.14
Οι Έλληνες του Μαρόκου	275
	Ενότητα 7.15
Οι Έλληνες της Αλγερίας	276
	Ενότητα 7.16
Οι Έλληνες της Τυνησίας.....	277
	Ενότητα 7.17
Οι Έλληνες στις υπόλοιπες χώρες της Αφρικής.....	278
Σύνοψη	279
Παράρτημα	281
Βιβλιογραφία.....	283
Οδηγός για Περαιτέρω Μελέτη.....	284

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Σ. Ρούσσοσ, Ρ. Τσοκαλίδου

Οι Έλληνες της Μέσης Ανατολής	285
Σκοπός	285
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	285
Έννοιες-Κλειδιά	286
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	286
	Ενότητα 8.1
	<i>Σ. Ρούσσοσ</i>
Πατριαρχία και ελληνικές κοινότητες	288

8.1.1 Το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων	288
8.1.2 Το ελληνορθόδοξο Πατριαρχείο Αντιόχειας	297
8.1.3 Ελληνικές κοινότητες	299

Ενότητα 8.2

P. Τσοκαλίδου

Η ελληνοφωνία στον Λίβανο και στη Συρία: μια κοινωνιογλωσσολογική παρουσίαση.....	303
8.2.1 Η δημιουργία ελληνόφωνων κοινοτήτων στον Λίβανο και στη Συρία	303
8.2.2 Οι κύριες ελληνόφωνες εστίες της περιοχής.....	304
8.2.3 Η ελληνοφωνία στη Διασπορά και στη Μέση Ανατολή	306
8.2.4 Συμπεράσματα και προοπτικές.....	307
Σύνοψη	309
Παράρτημα	310
Βιβλιογραφία.....	311

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

A. Κόντης, P. Φακιολάς

Συμπεράσματα και τελικές παρατηρήσεις 313

	Ενότητα 9.1
Η ιστορική διαδρομή του Ελληνισμού της Διασποράς	313
	Ενότητα 9.2
Η ποσοτική διάσταση του Ελληνισμού της Διασποράς.....	316
	Ενότητα 9.3
Επιδράσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα	319
	Ενότητα 9.4
Κατάσταση επιπολιτισμού	322
	Ενότητα 9.5
Οργανωτικές δομές και σχέσεις του ΕτΔ με το Εθνικό Κέντρο.....	323
9.5.1 Εθνικό Κέντρο και Ελληνισμός της Διασποράς	323

9.5.2 Σχέσεις μεταξύ των διάφορων τμημάτων του ΕτΔ	329
9.5.3 Ορθοδοξία και Ελληνισμός της Διασποράς	329
Ενότητα 9.6	
Προοπτικές	331
Βιβλιογραφία.....	332